

กระทู้ถามที่ ๐๕๔ ร.

สภาผู้แทนราษฎร

๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง ขอให้รัฐบาลแก้ปัญหาภัยแล้ง เพื่อช่วยราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช
ทำนา และช่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลา พันธุ์พืชล้มลุก และพืชยืนต้น
ทราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอตั้งกระทู้ถาม ถาพนายกรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

ด้วยได้รับการร้องเรียนจากราษฎรจำนวนมากว่า กำลังเดือดร้อนมาก เพราะขาดแคลนน้ำ
ขอให้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมโยธาธิการ กรมทรัพยากรธรณี กรมชลประทาน ช่วยเหลือ
แก้ปัญหาภัยแล้ง โดยสำรวจทำแผนโครงการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีการขุดลอก และ
สร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายเก็บน้ำ เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งอย่างถาวร และในระยะสั้นโดยเร่งด่วน จึงขอ
เรียนถามว่า

๑. ท้องที่อำเภอชัยบาดาล ทำหลวง ลำสนธิ สระโบสถ์ โคนเจริญ วิเชียรบุรี ศรีเทพ และ
เทพสถิตย์ รวมถึงอีสานตอนล่าง และภาคเหนือตอนใต้ ซึ่งมีความแห้งแล้ง และเป็นบริเวณพื้นที่เชื่อมต่อ
จึงขอให้สำรวจทำแผนและโครงการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกับนายอำเภอท้องที่ และองค์การบริหารส่วนตำบล
แก้ปัญหา และพัฒนาแหล่งน้ำโดยเร็วจะได้หรือไม่ ประการใด ถ้าได้จะดำเนินการอย่างไร ขอทราบ
รายละเอียด

๒. เศรษฐกิจปัจจุบันกำลังตกต่ำจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีกำลังผลิต เพื่อส่งสัตว์และพืชอายุสั้น
ไปขายต่างประเทศ เพื่อนำเงินตราเข้ามา ยกเลิกการนำเข้าพืชและสัตว์บางชนิด เร่งส่งเสริมการผลิต
เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ และสามารถส่งไปขายต่างประเทศได้ด้วย ซึ่งจะทำได้ลดการค้า
และลดการชำระเงินดีขึ้นลดการขาดดุลการค้าเช่นทุกวันนี้ จึงขอให้รัฐบาลเร่งสั่งการไปยังหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องให้เร่งดำเนินการจะได้หรือไม่ ประการใด ขอทราบรายละเอียด

๓. การส่งเสริมทางด้านอุตสาหกรรมนั้น ต้องสั่งซื้อเครื่องจักร และเทคโนโลยี จากผู้ชำนาญการ
และต้องซื้อวัสดุจากต่างประเทศ ทำให้ต้นทุนสูง กำไรน้อย จึงแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ช้ากว่าการส่งเสริม
ทางการเกษตร เพราะการเกษตรสามารถผลิตได้เอง ถ้าเราผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชเองได้ ก็

แก้ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินได้โดยเร็ว รัฐบาลมีแผนและนโยบายส่งเสริมการเกษตร เพื่อ
ตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชหรือไม่ ขอทราบรายละเอียด

ขอให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

นิยม วรปัญญา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลพบุรี

พรรคชาติไทย

ชดเชย เพื่อ

คำตอบกระทู้ถามที่ ๐๕๔ ร.

ของ นายนิยม วรปัญญา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลพบุรี

เรื่อง ขอให้รัฐบาลแก้ปัญหาภัยแล้ง เพื่อช่วยราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ทำนา และช่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลา พันธุ์พืชล้มลุก และพืชยืนต้น

ข้าพเจ้า พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายป้องกันพล
อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับมอบหมายจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
ให้เป็นผู้ชี้แจงตอบกระทู้ถาม เรื่อง ขอให้รัฐบาลแก้ปัญหาภัยแล้ง เพื่อช่วยราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ทำนา และช่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลา พันธุ์พืชล้มลุก และพืชยืนต้น ข้าพเจ้าขอตอบ
กระทู้ถามของท่านสมาชิกผู้มีความสนใจ ดังนี้

คำตอบข้อ ๑ ขอเรียนว่า กระทรวงมหาดไทย โดยสำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
กรมการปกครอง ได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยได้กำหนดแผนงานโครงการร่วมกับ
องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้มีการขุดลอก และสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายเก็บน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อย่างถาวรและในระยะสั้นโดยเร่งด่วน ดังนี้

๑. พื้นที่ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ และปริมาณน้ำทั้งผิวดินและใต้ดินเพียงพอสำหรับใช้ตลอดฤดูแล้ง
จะสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำระบบประปาหมู่บ้านให้เพียงพอ โดยขุดเจาะบ่อน้ำตื้น
หรือบ่อน้ำบาดาล และสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือประปาชนบทตามความเหมาะสมกับศักยภาพของ
องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ประชาชนมีน้ำกินน้ำใช้อย่างถาวรตลอดปี

๒. พื้นที่ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับใช้ตลอดฤดูแล้ง จำเป็นต้อง
ใช้วิธีส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น โดยอาจแยกการดำเนินการเป็น
๒ ระยะ คือ

๒.๑ ระยะสั้น เป็นการพัฒนาศักยภาพโดยการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือก่อสร้าง
ฝายขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ตลอดฤดูแล้ง ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยอาจจะสมทบแรงงาน หรือทรัพย์สินเพื่อจ้างแรงงานในพื้นที่
หรือสมทบเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการใช้เครื่องจักรกลของส่วนราชการต่างๆ ที่ได้ระดมมาร่วมดำเนินการ
วิธีนี้นอกจากจะเป็นการช่วยส่งเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นแล้ว ยังส่งเสริมความรับผิดชอบ
และความหวงแหนในทรัพย์สินให้แก่ประชาชนที่ได้มีส่วนร่วม ส่งผลให้มีการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ
และฝายเป็นอย่างดีด้วย

๒.๒ ระยะยาว เป็นการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลประสานงานกับอำเภอและจังหวัด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำให้เป็นไปตามแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งน้ำให้เป็นไปตามแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำขนาดเล็กรัฐบาลจังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ ซึ่งแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำขนาดเล็กรัฐบาลประกอบด้วย แผนการจัดหาน้ำเป็นระบบลุ่มน้ำ แผนส่งเสริมการใช้น้ำและแผนอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล สัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาลุ่มน้ำ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. พื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติทั้งในระดับผิวและใต้ดิน จำเป็นต้องใช้วิธีให้บริการแจกจ่ายน้ำแก่ผู้ประสบภัย โดยจัดหาและใช้ภาชนะเก็บน้ำกลางประจำหมู่บ้านที่ประสบภัย และให้องค์การบริหารส่วนตำบลประสานขอรับการสนับสนุนน้ำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปบริการแจกจ่ายแก่ประชาชน

ในส่วนของกรมการปกครองได้มีการจัดทำโครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นขนาดเล็กเพื่อการลงทุนทางสังคม และโครงการขุดลอกหน้าฝายขนาดเล็กเพื่อการลงทุนทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. จัดหาน้ำและเพิ่มพื้นที่เก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรของประชาชน
๒. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งน้ำในท้องถิ่น
๓. เพิ่มรายได้ให้ประชาชนในชนบทและผู้ว่างงานในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
๔. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

ในส่วนของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้ง ดังนี้

๑. มาตรการระยะสั้น เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม-น้ำใช้ คือ
  - มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ออกไปทำการตรวจสอบแหล่งน้ำที่มีอยู่ในความรับผิดชอบให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ทุกแห่ง โดยให้เน้นการตรวจสอบระบบประปาชนบท และเครื่องสูบน้ำมือโยกของบ่อน้ำบาดาล
  - ให้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดและศูนย์ปฏิบัติการ รพช. เตรียมการให้พร้อมที่จะสนับสนุนรถบรรทุกน้ำและเครื่องสูบน้ำในการช่วยเหลือประชาชน และให้สามารถดำเนินการได้ทันทีเมื่อได้รับการขอความช่วยเหลือ โดยไม่ต้องรออนุมัติจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
  - ให้ศูนย์ปฏิบัติการ รพช. เร่งดำเนินการเจาะบ่อน้ำบาดาลตามแผนของจังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยให้ประสานกับจังหวัดวางแผนดำเนินการในพื้นที่ที่มีการขาดแคลนมากเป็นประจำทุกปีก่อน

บริหาร
แม่บท
อำเภอ
ส่งเสริม
บริหาร
วแก้ไข
จ่ายน้ำ
บริหาร
ลงทุน
การณ
ที่อยู่
กาล
อมที่
กันที่
อยู่ใน
การ

๒. มาตรการระยะยาว เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม-น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร โดยมีเป้าหมายราษฎรทุกหมู่บ้าน จะต้องพ้นจากความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากภาวะการขาดแคลนน้ำอย่างสิ้นเชิง ซึ่งจะต้องศึกษาวิเคราะห์และลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา คือ

๒.๑ รวบรวมข้อมูลแหล่งน้ำที่หน่วยต่างๆ ได้ทำการก่อสร้างและพัฒนาแล้วเพื่อนำไปตรวจสอบสภาพแหล่งน้ำทุกประเภทในหมู่บ้าน ความต้องการน้ำดื่ม-น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรโดยพิจารณาศักยภาพที่จะก่อสร้างหรือปรับปรุงแก้ไขแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่

๒.๒ ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำ เพื่อสรุปปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม-น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรของแต่ละหมู่บ้าน

๒.๓ วางแผนกำหนดรูปแบบและขั้นตอนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำให้เป็นรูปธรรม ดังนี้

๑) น้ำดื่ม-น้ำใช้ จะต้องก่อสร้างแหล่งน้ำ หรือปรับปรุงแหล่งน้ำที่มีอยู่เดิม เช่น บ่อน้ำบาดาล สระน้ำ และแหล่งน้ำธรรมชาติให้มีปริมาณและคุณภาพที่สามารถใช้เป็นแหล่งน้ำดิบ พร้อมกับการก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปาให้มีกำลังการผลิตที่เพียงพอ และกำหนดแผนการขยายกำลังผลิตน้ำประปาเพื่อตอบสนองการขยายตัวของชุมชนในระยะยาวได้ด้วย

๒) น้ำเพื่อการเกษตร จะต้องปรับปรุงขุดลอกสระน้ำ ลำน้ำ ลำคลองหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ต้นเงินให้สามารถกักเก็บน้ำได้มากเพียงพอกับความต้องการใช้น้ำทางการเกษตร กำหนดเป็นแผนการพัฒนาแหล่งน้ำให้เป็นระบบต่อเนื่องเชื่อมโยงกันทั้งลุ่มน้ำ โดยก่อสร้างฝายหรืออ่างเก็บน้ำเป็นระบบขั้นบันไดในลำน้ำสาขาเริ่มจากต้นน้ำลงมาหาท้ายน้ำ เพื่อทดน้ำให้เข้าพื้นที่การเกษตรและเพื่อป้องกันมิให้ตะกอนไหลลงมาทับถมในลำน้ำสายหลักพร้อมทั้งต้องก่อสร้างระบบส่งน้ำให้มีประสิทธิภาพเพียงพอและทั่วถึงทุกพื้นที่การเกษตร

สำหรับกรมโยธาธิการได้มีการดำเนินการเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้ง โดยเร่งรัดการตรวจสอบสถานภาพบ่อน้ำบาดาล ประปาหมู่บ้าน ซ่อมแซมและบูรณะบ่อน้ำบาดาลให้สามารถใช้งานได้ต่อไปได้

นอกจากนี้ กรมชลประทานซึ่งได้มีการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กมาอย่างต่อเนื่อง ได้มีการเตรียมความพร้อมทางวิศวกรรม ด้านการสำรวจ ออกแบบโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่มีความเหมาะสม ตามที่ได้รับคำร้องขอจากราษฎร องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ และได้ดำเนินการก่อสร้างให้ตามความเหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี

คำตอบข้อ ๒ ขอบริเวณว่า จากการที่ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการปรับแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านเศรษฐกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผันผวน คือ เพื่อรักษาอัตราการขยายตัวของภาคการเกษตร การเร่งรัดการยกระดับรายได้แก่เกษตรกร การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ภาคการเกษตร การเร่งรัดการส่งออกสินค้าเกษตรในตลาดต่างประเทศและการเร่งรัดการผลิตภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า รวมถึงปรับระบบการเกษตรเพื่อสร้างงานในชนบทและรองรับผู้ว่างงาน โดยมีนโยบายและมาตรการสนับสนุนเรื่องดังกล่าว คือ

๑. นโยบายการปรับโครงสร้างการเกษตร

๑.๑. มาตรการด้านการกำหนดเขตเกษตรเฉพาะพื้นที่ขนาดใหญ่โดยเน้นการผลิตที่เชื่อมโยงการตลาดและการแปรรูปอย่างครบวงจรในลักษณะเกษตรอุตสาหกรรม สำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวหอมมะลิ กุ้งทะเล ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ไม้ไผ่ กล้วย อ้อย ฝ้าย ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง และปศุสัตว์

๑.๒ มาตรการด้านการลดการเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย โดยเน้นการเกษตรผสมผสาน การเกษตรแบบยั่งยืน และการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

๒. นโยบายการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต

๒.๑ มาตรการด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๒.๒ มาตรการด้านการดำเนินการโครงการนำร่องผู้ผลักดันสินค้า (Product Champion Pilot) ได้แก่ ยางพารา ทุเรียน ลำไย และกล้วยไม้

๒.๓ มาตรการด้านการขยายฐานการผลิตเพื่อจัดหาแหล่งวัตถุดิบรองรับอุตสาหกรรมเกษตรต่อเนื่อง

๒.๔ มาตรการด้านการซื้อหรือเพิ่มการวิจัยเทคโนโลยีให้เป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๐ ของงบประมาณกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓. นโยบายการปรับปรุงคุณภาพและการแปรรูป

มาตรการด้านการกำหนดคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี ทั้งนี้ ได้มุ่งเน้นการบริการจุดเดียว (One Stop Service) ให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการและการออกเอกสารรับรอง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนสินค้าเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร และแปรรูปที่มีศักยภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศได้สูง เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ปลา ไข่ อาหารทะเล กระป๋อง ผลไม้สดแช่แข็ง ฯลฯ เป็นสินค้าส่งออก

ะสหกรณ์
และสังคม
ขึ้น เพื่อ
ารเกษตร
รเกษตร
ทดแทน
บายและ
เชื่อมโยง
ที่สำคัญ
ปศุสัตว์
มผลาน
mpion
กรรม
ของ
และ
ร่วม
ษตร
ทะเล

คำตอบข้อ ๓ ขอเรียนว่า รัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตปุ๋ยเคมีเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรโดยมีมติให้ตั้งโครงการปุ๋ยแห่งชาติขึ้น โดยจดทะเบียนเป็นบริษัทปุ๋ยแห่งชาติ จำกัด และได้เริ่มทำการผลิตในเดือนธันวาคม ๒๕๕๐ มีกำลังผลิต ๓,๒๐๐ ตัน/วัน (๑ ล้านตัน/ปี) ผลิตปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕, ๑๖-๒๐-๐, ๑๖-๑๖-๘ และสูตรอื่นๆ โดยวัตถุดิบที่ใช้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ หินฟอสเฟต แอมโมเนียเหลว โพแทสเซียมคลอไรด์ แอมโมเนียมซัลเฟต และยูเรีย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกรมทรัพยากรธรณีได้ตรวจค้นพบแร่โพแทชในหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในช่วง ๒-๓ ปีข้างหน้า จะมีหลายบริษัทยื่นคำขอทำเหมืองแร่โพแทชขึ้นในประเทศไทย และคาดว่าจะสามารถผลิตปุ๋ยโพแทชได้ไม่ต่ำกว่า ๒.๐ ล้านตัน/ปี ในปี ๒๕๕๓ และภายหลังปี ๒๕๕๓ ประเทศไทยจะสามารถผลิตแม่ปุ๋ยบางตัว โดยนำมาผสมคลุกเคล้าแบบรวมตัวกันทางกายภาพ (Bulk blending) เป็นปุ๋ยสูตรต่างๆ ตามความต้องการของเกษตรกรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของดินและพืช

สำหรับเรื่องการผลิตยาปราบศัตรูพืชนั้น ขอเรียนว่าประเทศไทยมีการผลิตยาปราบศัตรูพืชที่ทำจากสารเคมีสังเคราะห์ในปริมาณที่น้อยมาก เนื่องจากในอดีตรัฐบาลไม่ส่งเสริมให้มีการผลิตสารดังกล่าวในประเทศ เพราะเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกรมวิชาการเกษตรได้ส่งเสริมให้มีการใช้สารธรรมชาติหรือพวก Biopesticides ประเภทสารสกัดจากพืช เช่น สะเดา หรือใช้สิ่งมีชีวิต เช่น เชื้อแบคทีเรีย ไวรัส และ nematode ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้มีโรงงานต้นแบบโครงการผลิตสารดังกล่าว เพื่อทดสอบผลิตให้ได้ผลดี แล้วถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวให้เอกชนต่อไป